

Upp och nedvända vär(l)den

av Bengt-Åke Wennberg



Föreningen Forskarbyns tema för konferensen i Degerfors 14-17 augusti 2012 var "Upp och nedvända vär(l)den". Temat illustreras väl på [debattsidan i GP 12-07-26](#).

Sedan begreppet "vetenskap och beprövad erfarenhet" skrevs in i hälso- och sjukvårdslagen 1890 har läkare, patienter, jurister och statliga utredare förgäves försökt att definiera innebörden. För att motverka maktmissbruk av myndigheter bör Sverige rimligen anta EU-lagstiftningens kodex för god förvaltningssed som nationell lag, skriver tre företrädare för medicinsk forskning.

Artikeln är skriven av Tore Scherstén, professor och tidigare huvudsekreterare vid statens medicinska forskningsråd och ledamot av Kungliga

vetenskapsakademin samt två andra forskare med synnerligen goda meriter.

Vad man kritiserar är att myndigheter i sina beslut gentemot medborgare flitigt – och stereotypt – använder, och har använt, lagtextens begrepp "vetenskap och beprövad erfarenhet". Vad det, enligt dessa välrenommerade forskare, handlar om är ofta en skönsmässig, irrelevant och godtycklig bedömning där "vetenskap och beprövad erfarenhet" används som täckmantel för beslutet. Så här skriver författarna:

Vid upprepade tillfällen har myndigheter och juridiska instanser fått förfrågan om innebörden av begreppet och om hur de tolkar det inför till exempel juridiska ställningstaganden.

Något entydigt svar har aldrig lämnats utan samtliga har i röriga och ibland obegripliga ordalag yttrat sig om den avgörande betydelse begreppet har för säkerställande av god och säker sjukvård.

Professorerna konstaterar alltså att det, som vi som allmänhet skall uppfatta som en garanti för att man tagit hänsyn till all tillgänglig kunskap, nu istället används för att rättfärdiga godtyckliga myndighetsbeslut – det vill säga godtyckliga i meningen att man inom myndigheten själv tycker att de är kloka och rättfärdiga. Men man anser sig inte behöva motivera dem annat än med floskler. "Vetenskap och beprövad erfarenhet" har blivit ett maktinstrument istället för den garanti för oväld som lagtexten var tänkt som.

Men det räcker ju inte med debattartiklar. Denna fråga är inget internt forskningsproblem eller bekymmer enbart för professorer som blir nekade forskningsanslag. Accepterar vi medborgare denna ståndpunkt lever vi faktiskt i ett laglöst land. Vi lever i upp och nedvända vär(l)den.

Myndigheter, som skall vara vårt skydd mot godtycke och garantera rättssäkerhet och oväld missbrukar själva lagtexten och använder sig av skönsmässiga bedömningar i ärenden som berör oss medborgare. Man kan tro sig befinna sig i Ryssland under Putin.

Professorerna har förstås rätt. De kriterier som slentrianmässigt används för att hävda vetenskap och beprövad erfarenhet har sedan länge,

inom ramen för dagens vetande, visat sig vara, om inte irrelevanta, så åtminstone synnerligen ofullständiga. De gäller bara för en liten del av alla frågor vi behöver ta ställning till. De har dessutom visat sig vara olämpliga som argument i en offentlig diskussion. Se artikeln "[Kris i Upplysningen](#)".

Detta är således inget jag hittar på. Det finns många artiklar om ämnet. Men forskare bryr sig inte om det. Det faktum – att forskningen inte kan göra sitt jobb ordentligt – tystas ner av etablissemang. Nu tar de tre professorerna bladet från munnen.

Det är inte vårdjuridiken det är fel på utan på de enskilda forskarnas och myndighetspersonernas moral. De vet mycket väl om begränsningarna i det som kallas evidensbaserad, annars skulle de vara odugliga på sina poster, men tigger om det – skiter i det skulle mitt barnbarn säga.

Någon publik debatt om denna för oss medborgare väsentliga rättssäkerhetsfråga finns inte heller. Jag förväntar mig att professorernas artikel kommer att bemötas med tystnad även i de samtal vi för man och man emellan och på jobbet. Om vi tog hänsyn till denna osäkerhet och tog ansvar för att se till att frågan skulle hanteras bättre – hur skulle då våra samtal förändras?

Referenser

Scherstén T, Arfors K E, Zazzio M (2012): Luddig lagtext grund för godtycke. GP 26 juli 2012.

<https://www.epa-ges.dk/goteborgsposten/316/?gatoken=dXNlcl9pZD01MGYzZDdkNDlmNmFlZmIwNGQwMmMzN-TAMdXNlcl9pZF90eXBIPWN1c3RvbQ%3D%3D>

Wennberg B-Å (2020): Kris i upplysningen. Degerfors: Samarbetsdynamik AB

https://menvart.se/Filerpdf/2012-bloggar/Kris_i_uppl.pdf